

**14th Edition of the International Conference on Sciences
of Education. Learning for Life - ICSED 2016, 12-13
May 2016, Suceava (Romania) & Chernivtsi (Ukraine)**

**Studies and Current Trends in Science of Education
Editors Otilia CLIPA & Constantin-Florin DOMUNCO
ISBN: 978-973-166-435-4; e-ISBN: 978-973-166-475-0**

The Role of Universities in Development and Consolidation of the Cultural Dimension in a Europe of Knowledge

Nadia Laura SERDENCUIUC

pp.149-161

©2016 The Authors & LUMEN Publishing House.

Selection, peer review and publishing under the responsibility of the editors.

How to cite: Serdenciuc, N. L. (2016). The Role of Universities in Development and Consolidation of the Cultural Dimension in a Europe of Knowledge. In O. Clipa & C. F. Domunco, (eds.), Studies and Current Trends in Science of Education (pp. 149-161). Iasi, Romania: Editura LUMEN.

The Role of Universities in Development and Consolidation of the Cultural Dimension in a Europe of Knowledge

Nadia Laura SERDENCUC¹

Abstract

Our study focuses on the effects generated by the knowledge society specificity on the functioning of the higher education institutions in contemporary context. The expansion of knowledge in the social area in accordance to a few landmarks of pragmatic validation, oriented on information usefulness, involves changes regarding the educational system. The evolution of higher education institutions also follows an adapted trajectory according to these multiple changes. The mission of the university is built by turns in a humanistic and encyclopedic perspective, making room for a modern science view- based on rational investigation and experimental methods, delineating some entrepreneurial landmarks. The basic functions of higher education institutions: education, research and public engagement must be adapted to the needs and requirements of a changing society and must be developed towards internationalization, focusing the competitive and the collaborative approaches on raising efficiency and quality of the provided service.

Keywords

Knowledge society, educational system, internationalization, higher education, entrepreneurial university.

Sintagma „o societate a cunoașterii” a invadat sfera discursivă accentuând asupra rolului pe care informația îl joacă în structurarea și funcționarea sistemelor socialului. D. Georgescu (2006), analizând semnificația acestui concept, evidențiază o serie de elemente care confirmă manifestarea sa, ca realitate a contemporaneității: informația este astăzi mult mai accesibilă și, alături de cunoaștere, constituie un adevărat mijloc de influențare a producției, având roluri cheie în planul evoluției economice. Tehnologia domină existențialul și determină dezvoltarea unor atitudini de adaptare constantă la ritmul schimbărilor generate de evoluția cunoașterii, circulația informației diluează dimensiunile locale, regionale și globale, viziunile și proiectele construindu-se într-o perspectivă cu totul nouă. Spre

¹ Stefan cel Mare University from Suceava, Faculty of Education Sciences, nadia.serdencuc@gmail.com.

deosebire de informație, susține autorul, cunoașterea presupune o structurare de tip rețea a informaționalului, incluzând și modalități de operare cu informația asociate unei dimensiuni împărtășite a creativității colective.

Societatea cunoașterii determină structurarea subsistemelor socialului sub impactul perspectivelor cunoașterii și construcția unor realități de tipul „economia cunoașterii”, care deși se conturează în afara spațiului educațional formal, este alimentată de valențele funcționării sistemului educațional pe dimensiunea dechiderii sale față de sistemul social și a preocupărilor în perspectiva educației permanente.

„Economia cunoașterii”, potențată de outputurile sistemelor educaționale, funcționează în același timp ca și cadru de manifestare a acestora. M. Peters (2001) distinge următoarele caracteristici ale unei „economii a cunoașterii”:

- abundență (spre deosebire de alte categorii de resurse, acestea nu se diminuează ci câștigă în expansiune odată cu împărtășirea lor);
- anihilarea distanțelor (datorată tehnicilor informaționale și de comunicare);
- de-teritorializarea statului (legile, limitele și chiar taxele sunt dificil de aplicat doar în spațiul frontierelor statelor-națiune, iar informația „se scurge” înspre locul în care nevoia este mai mare iar barierele sunt mai coborâte);
- importanța acordată cunoașterii în plan local (depinde de valorizarea multiplă a contextului de către persoane diferite);
- investiția în nivelul capitalului uman (presupune competențe reprezentând valorile-cheie la nivelul economiei cunoașterii).

Expansiunea „cunoașterii” după coordonatele modernității (printr-o orientare sporită asupra valențelor utilitare decât asupra fundamentelor achizitive), îi permite să se strecoare din spațiul monopolului academic (cunoașterea fiind aservită învățământului universitar tradițional) și să reclame noi modalități de creștere (*knowledge production*), (Bleiklie și Byrkjeflot, 2002). Considerăm că o scurtă prezentare a evoluției instituțiilor de învățământ ar putea contribui la o mai bună înțelegere a poziționării universității în spațiul societății cunoașterii.

Arc peste timp

Istoria universității ca instituție, o situează, alături de biserică, pe poziția celei mai vechi instituții a lumii occidentale, cu o continuitate neîntreruptă din momentul apariției sale, accentele căzând asupra stabilității

instituționale, a tradiției și a moștenirii culturale, susține P.Arbo (2007). Misiunea universității s-a conturat distinct pe parcursul fiecărei etape a evoluției sale. Arbo surprinde câteva trăsături în spațiul delimitării rolului universității ca instituție, de-a lungul parcursului său istoric. Vom prezenta, în cele ce urmează câteva elemente distinctive, subliniate de autor.

Primele universități europene au apărut în perioada dezvoltării înfloritoare a orașelor și au fost asociate renașterii intelectuale, pe fundamentele culturii antice (sec. XI- Universitatea din Bologna, sec. XII- Universitatea din Paris). La finalul secolului al XVIII-lea, au trecut printr-o perioadă de reorganizare curriculară și administrativă pentru a se adapta schimbărilor generate de economia industrială, intensificarea urbanizării și apariția statelor- națiuni. În secolul al XIX-lea, universitățile s-au focalizat pe procesul de construcție a omului (*Buildung*- Universitatea din Berlin, înființată în 1810, fiind reprezentativă pentru această perspectivă), pe fundamentele unei educații liberale, orientată spre cunoaștere, pentru ca, spre sfârșitul secolului al XIX- lea , să se instituie conceptul de universitate ca centru de cercetare, făcându-se loc științei moderne (bazată pe investigație rațională, observație empirică și metode experimentale), în spațiul instituției educative. Într-o etapă următoare, în paralel cu procesul de „naționalizare ” a educației, universitățile s-au detașat tot mai mult de contextul local, construind legături mai strânse cu structurile statale, primind finanțare din partea structurilor guvernamentale și contribuind în schimb la construirea identității naționale și a spiritului cultural, ce a stat la baza procesului de dezvoltare a națiunilor. Universitățile devin astfel o parte a ierarhiei sistemelor naționale de învățământ iar statul s-a preocupat de modalitățile în care acestea, ca instituții naționale, ar putea fi „mobilizate” în cadrul demersurilor de dezvoltare a agriculturii, industriei, a domeniului sanitar și a funcționării administrației publice. Aceste tendințe au îndepărtat universitățile de viziunile umaniste și enciclopedice pe care le dețineau în secolul al XIX-lea, transformându-le în „colecții de specialități fragmentate”, care descompuneau cunoașterea, în sensul semnificațiilor sale cu valențe universaliste.

Dacă în secolul al XIX-lea universitățile germane serveau ca model instituțional, după cel de-al doilea război mondial, universitățile americane au preluat poziția de lider prin faptul că au propus reunirea direcțiilor diferite de formare (care în alte țări erau gestionate de instituții diferite, specializate pe agricultură, politehnică, administrarea afacerilor etc.), sub cupola aceleiași structuri instituționale. Treptat, învățământul universitar s-a transformat, dintr-o formă de educație pentru elite, într-o formă de educație cu caracter „de masă”, sub presiunea schimbărilor demografice,

datorită modificării expectanțelor individuale în privința nivelului educațional, datorită considerării bunurilor intelectuale ca proprietate generată de achizițiile din plan educațional și datorită încrederii, manifestate de sistemele de guvernare, în rolul universităților în planul progresului individual și social. Universitățile și-au delimitat atunci misiunea la nivelul creșterii nivelului de competență a beneficiarilor activităților lor.

S-a ajuns la diversificarea sistemului de învățământ superior la nivel internațional (structuri instituționale care își dezvoltă substructuri pe teritoriile mai multor state, prin adaptarea la circumstanțele politice, la tradițiile intelectuale și la specificul moștenirii instituționale).

„Universitatea antreprenorială”

Astăzi învățământul superior face dovada unor multiple idealuri și practici educaționale (instituții de mărimi diferite, axate pe cercetare, articulând activitatea de formare cu cercetarea sau care pun activitatea de formare pe primul loc, instituții publice sau private, naționale sau internaționale, instituții orientate spre funcționarea structurilor statale sau orientate spre piață etc.). Politica educațională contemporană, susține P. Arbo (2007), se caracterizează printr-o pronunțată dimensiune internațională și, în același timp, se dovedește a fi mult mai contextualizată în plan regional. Perspectiva antreprenoriatului, schimbările tehnologice și învățarea interactivă sunt dimensiunile ce ar trebui să contribuie la reorganizarea structurilor instituționale din perspectiva îndeplinirii misiunii lor „de rangul al treilea” – relaționată dimensiunii industriale și sociale a dezvoltării regionale, și astfel se instituie o nouă ipostază a instituției de învățământ superior, aceea de „universitate antreprenorială”.

Dezvoltarea „universităților antreprenoriale”, presupune activarea mecanismelor: *transformare internă* (prin trecerea de la „diseminarea” cunoașterii la „capitalizarea cunoașterii”- în cadrul deschiderii procesului de învățare față de activitatea economică, combinarea modalităților de construcție a cunoașterii), *impactul trans-internațional* (prin echilibrarea relației cu alte instituții care contribuie la procesul dezvoltării și al formării profesionale), *interfață procesuală* (reclamă competențe specifice de înțelegere, monitorizare și negociere cu instituțiile din sfera guvernamentală și din spațiul economic, pentru a stabili „confluente” între spațiul academic și organizațiile externe), *efecte de recurs* (dincolo de stabilirea legăturilor cu organizațiile existente, universitatea este, la rândul ei, creatoare de noi organizații), (H. Etzkowitz et al., 2000).

Dacă caracteristicile dezvoltării societății s-au reflectat întotdeauna în spațiul funcționării universității și misiunea ei a evoluat pe măsură ce societatea a evoluat, universitatea modernă se afirmă ca o ofertantă de produse pe piață, interesată de venituri și responsabilă la dorințele guvernamentale (C. Cullingford, 2004). Exersarea unui rol al universității la nivelul dezvoltării economice trebuie să se producă însă simultan cu extensia funcțiilor tradiționale din spațiul formării și al cercetării (H. Etzkowitz et al., 2000).

Universitatea este considerată parte integrantă a sistemului național de inovație (care cuprinde acele instituții și actori care au influență asupra creației, dezvoltării, difuziunii inovației și antrenează schimburi transnaționale de capital, bunuri, persoane și cunoaștere) pentru că la nivelul ei se regăsesc mecanismele ce susțin creația, dezvoltarea și difuziunea inovației pe dimensiunea gestionării cunoașterii și prin deschiderea față de alte structuri subordonate sistemului național (Mowery și Sampat, 2005). După P. Altbach (1998), universitatea modernă e centrul sistemului internațional de cunoaștere care reunește tehnologia, comunicațiile și cultura, iar prin aceasta rămâne în centrul dezvoltării economice și culturale din secolului XXI.

H. Etzkowitz et al. (2000) consideră că „modelul antreprenorial” propus de Schumpeter poate fi extins de la nivel economic în spațiul guvernării și al educației, și chiar poate face trecerea de la perspectiva individuală la cea colectivă. Chiar dacă fundamentele universității antreprenoriale diferă în funcție de contextele geo-politice, misiunea acestora se înscrie, în manieră convergentă, în spațiul unei dependențe economice, pe dimensiunea producerii cunoașterii. Se înregistrează totuși o trecere din planul abordărilor cu orientare exclusiv economică a instituțiilor de învățământ superior, spre perspectiva socio- economică, pe considerentul că universitatea face parte dintr-un sistem contemporan de inovație ca element al infrastructurii cunoașterii.

Formare – cercetare – dezvoltare – internaționalizare – competiție – eficiență - calitate

Chatterton și Goddard (2000) delimitează trei funcții de bază ale instituțiilor de învățământ superior: formarea (*teaching*), cercetarea (*research*) și oferta de servicii către comunitate, iar C. Mazza et al. (2008) susține că o generalizare a funcțiilor universității, așa cum s-au conturat ele pe parcursul îndelungatei istorii a instituției, configurează trei dimensiuni: *cercetare și formare* (cu impact esențial la nivelul producerii și difuziunii cunoașterii);

selecția elitelor și educație (legitimează puterea pe care o exercită universitățile în planul structurării politicului, dovedită în perspectivă istorică); *susținerea dezvoltării culturale și sociale* în plan local (ca spațiu al transformărilor sociale).

În condițiile în care globalizarea se manifestă ca forță expansionistă, care ne determină să privim „în afară” și să venim în întâmpinarea schimbării, educația devine elementul central în a da acestei forțe o coloratură pozitivă. Învățământul superior se detașează astfel ca partener esențial în asigurarea unei dezvoltări economice pe termen lung în contexte marcate de o diversitate lingvistică și culturală pronunțată (D. Betz, 2008).

Universitatea e o instituție cu *caracter internațional* care a atras studenții din Europa încă din perioada medievală. Cunoașterea are și ea caracter internațional, iar noile tehnologii informaționale au impact asupra comunicării științifice. Atât universitățile din Uniunea Europeană, cât și universitățile americane acționează în spațiul internaționalizării curriculumului (P. Altbach, 1998). Diferențierea este o dimensiune intrinsecă a funcționării învățământului superior și ea face posibil acordajul cu tendințele multiple din spațiul evoluției economicului și socialului. (C. Mazza et al., 2008)

Internaționalizarea educației universitare nu se confundă cu globalizarea. Dacă globalizarea joacă rolul unui catalizator, internaționalizarea este o modalitate în care statul răspunde la impactul globalizării dar se asigură în același timp de respectarea individului și a națiunii, răspunsul pe care îl avansează îmbrăcând o formă creativă (J. Knight, 1999). Internaționalizarea nu exclude astfel diversitatea ci devine o chiar o modalitate de stimulare a ei, prin grija pe care o manifestă față de structurile identitare particulare.

Dacă e să analizăm dinamica ce stucturează aria învățământului superior ne interesează, pe lângă mobilitatea crescută a studenților - „mobilitatea instituțiilor educaționale”. Modernitatea marchează începutul unei noi ere a învățământului superior cu *caracter transnațional*, în cadrul căruia instituțiile academice dintr-o țară – operează în altă țară, instituții partenere din țări diferite oferă programe academice comune, învățământul superior e „livrat” la distanță prin intermediul tehnologiilor comunicaționale și informaționale (P. Altbach, 2004).

Instituțiile de învățământ superior dețin o poziție centrală în spațiul globalizării prin relația lor, în plan național, cu politicul, culturalul și economicul. În consecință, instituțiile de învățământ superior trec printr-un proces de profundă schimbare instituțională în cadrul căruia încearcă să echilibreze manifestarea dihotomiilor: generalizare- individualizare,

structură- acțiune, macro- micro, în contextul spațiului academic (M. Vaira, 2004).

Învățământul universitar se află sub influența schimbărilor rapide ce caracterizează societatea contemporană, a fluxului masiv de informații, a gradului crescut de incertitudine și a limitelor predictibilității evoluției contextuale, marcată de o competiție acerbă care atrage după sine amenințarea declinului organizațional în absența unor demersuri inovative și flexibile. Asistăm la o accelerare în procesul de generare și proliferare a cunoașterii, la transcendererea și diluarea granițelor disciplinare și de aceea învățământul superior, pentru a face față cu succes provocărilor globalizării economice și nevoilor angajatorilor trebuie să propună un curriculum cu caracter pronunțat vocațional, mult mai strâns legat de nevoile economiei globale. Pentru a răspunde acestor cerințe e necesară o extindere a învățământului superior prin susținerea accesului la această formă de instruire și prin valorificarea diversității culturale a beneficiarilor (R. Land, 2004).

M. Vaira (2004) susține conceptul de „alomorfism instituțional” regăsit în spațiul literaturii de specialitate și care vizează comportamentul structurilor organizaționale, cu referire la transformările prin care trece instituția de învățământ superior în contextul contemporaneității. Provocările cu care se confruntă sunt delimitate de autor la nivelul: presiunii competiției, a dependenței de sistemele organizaționale din planul evoluției politice și economice, a necesității de a echilibra presiunile din sfera politică cu cele venite din spațiul instituțiilor similare de pe piață, cu care se află în competiție, a evalua performanțele prin raportare atât la planul intern (organizațional), cât și la planul extern, social, în termeni de eficiență și succes.

Un principiu fundamental al „Magna Charta Universitatum”, semnată la Bologna în 1988, menționează că activitatea de cercetarea și cea de predare (*teaching*) trebuie să fie independentă din punct de vedere moral și intelectual de orice autoritate politică și de puterea economică, dar în condițiile în care guvernele legitimează instituțiile academice, investindu-le cu încredere și subvenționându-le, iar puterea pieței acționează în manieră presantă, universitatea ca structură este plasată, prin prisma funcționalității ei, la intersecția dintre politic și economic (L. Engwall, 2008).

Magna Charta Universitatum, semnată la Bologna în 1988, surprinde coordonatele fundamentale ale misiunii universității, aflată într-un proces de adaptare la nevoile și cerințele societății în continuă schimbare. Documentul atrage atenția națiunilor europene că trebuie să devină mult mai conștiente de rolul pe care universitatea îl joacă, ca *partener*

activ, în spațiul schimbărilor sociale. Dimensiunile în funcție de care urmează să se contureze demersurile acționale, în acest sens, trebuie să țină cont de următoarele caracteristici funcționale: universitățile reprezintă centre de cultură, cunoaștere și cercetare, universitățile trebuie să ofere servicii nu numai generațiilor tinere ci trebuie să se adreseze societății ca întreg, în perspectiva educației permanente, „vocația învățământului superior” depășește frontierele geografice și politice, susținând „nevoia vitală” a culturilor diferite, de a se cunoaște și de a se influența reciproc. Fără a folosi sintagma „diversitate culturală”, textul documentului recunoaște rolul universităților în a construi punți relaționale în spațiul întâlnirilor dintre culturi. Ideea de schimb e surprinsă prin folosirea verbului „a influența”. Nu se precizează însă care sunt formele sau modalitățile la nivelul cărora se vor manifesta aceste influențe, plasând dialogul culturilor într-un spațiu de generalitate generoasă.

Termenii cheie în funcție de care urmează a se configura politicile educaționale în contemporaneitate sunt, în viziunea lui R. King (2009): competiție, eficiență, utilitate, diferențiere, *asigurarea calității*, performanță, în condițiile unei eterogenități a beneficiarilor. Dincolo de misiunea lor în spațiul formării, al cercetării și a încurajării unei contribuții active la oportunitățile de dezvoltare economică, instituțiile de învățământ superior, prin deschiderea lor către partenerii sociali, susțin dezvoltarea societății la nivel local și global. Rolul lor, în conformitate cu coordonatele contemporaneității este acela de a construi și de a susține un climat caracterizat de respect reciproc, comportament profesionist și apreciere a diferențelor individuale, fiind un context al „celebrării bogăției mozaicului diversității umane” la nivelul stilurilor, al formelor și conturilor după care se manifestă aceasta. (D. Betz, 2008)

Atât numărul studenților cât și numărul instituțiilor de învățământ superior și a crescut și s-a trecut de la perspectiva unei instituții cu caracter exclusiv, la o structură caracterizată de accesibilitate și relevanță socială. R. King (2009). Universitățile au devenit o „industrie” semnificativă pentru că studenții străini reprezintă o sursă considerabilă de venit (P. Altbach, 1998). Considerate de unii autori drept „victime ale propriului lor succes”, universitățile au pierdut monopolul asupra cunoașterii și trebuie să se adapteze unui context al cunoașterii social distribuite și al unei rețelei complexe de inovații. În consecință, relația dintre predare, învățare și muncă se structurează într-o manieră nouă, ca hibrid rezultat din intersecția noilor forme de cunoaștere cu formele de organizare în condițiile unei intensificări a interconstrucțiilor în spațiul dimensiunilor socialului. (P. Arbo, 2007)

Universitățile au fost cele care au determinat apariția punctelor de convergență, adevărate „focare ale unificării”, generând evoluția practicilor educative pe baza mecanismelor pieții, a logicii de tip competitiv, după coordonatele unor spații socio-culturale mai largi (depășirea limitelor spațiale și culturale se datorează și expansiunii formărilor online), punându-ne față în față cu fenomenul „deteritorializării educației”. (C. Cucos, N.L. Popa, 2009).

Prin rolul activ pe care îl joacă în dezvoltarea mediului economic, social și cultural, instituțiilor educaționale le este încredințată și o *misiune cu caracter regional*. Redefinirea politicilor regionale determină o resemnificare a implicării instituțiilor de învățământ superior în parteneriatele de tip public-privat și atragerea lor în procesul de dezvoltare regională. Instituțiile de învățământ superior devin parteneri interesanți datorită rolului lor de „actori- resursă” în context regional, pentru că intră în relație cu multiple dimensiuni ale socialului. (P. Arbo, 2007).

Acumularea cunoașterii - producerea cunoașterii – capitalizarea cunoașterii

O mare provocare care stă în fața învățământului universitar contemporan ține de transformarea curriculum-ului prin trecerea de la „disciplinaritate” (organizarea conținuturilor învățământului pe discipline de studiu și orientarea cunoașterii prin parcurgerea fundamentelor teoretice ale acestora) la acțiune, trecerea de la un curriculum orientat spre „cunoașterea declarativă” spre încorporarea unui quantum sporit din ceea ce desemnează „cunoașterea procedurală”, consideră Barnett (apud R. Land, 2004).

Schimbările în spațiul structurării misiunii universității au fost determinate și de modificarea „clientelei”, care face astăzi dovada unei diversități în continuă expansiune. Studenții de astăzi nu mai sunt orientați înspre a forma structuri „de elită” ci sunt focalizați pe dobândirea de competențe și seturi de cunoștințe utile care să le permită exercitarea cu succes a activității profesionale de un anumit nivel. În acest sens apar noi criterii de relevanță în spațiul indicatorilor de performanță, în cadrul evaluării instituțiilor de învățământ superior: flexibilizarea modalităților de acces, procentajul de menținere a studenților pe parcursul derulării studiilor universitare, mobilitatea studenților, gradul de angajare la terminarea studiilor etc. Universitățile „s-au predat pieții” și unele voci propun termenul de „multiversitate” pentru a sublinia marea varietate a funcțiilor pe care le îndeplinește instituția de învățământ superior. Acestea reclamă un nou tip de „contract social” între învățământul superior și societate, în

temeiul unei noi organizări sociale a cunoașterii în viziunea unei bidimensionalități a produsului generat: știință și ordine socială (P. Arbo, 2007).

Universitățile au evoluat de la perspectiva de depozitari și „apărători” ai culturii, la perspectiva de agenți ai schimbării pe dimensiunea culturală, „motor” al creșterii economice și instrument de realizare a aspirațiilor colective. Elementele contextuale care susțin această modificare a funcționalității învățământului superior se delimitează după cum urmează: expansiunea și diversificarea (creșterea cifrei de școlarizare, a numărului și a tipurilor de instituții), presiunea fiscală (dată de dinamica evoluției costurilor per- student și de cuantumul finanțărilor guvernamentale), influența mecanismelor pieței (creșterea numărului de soluții și orientări spre piață și căutarea surselor alternative de finanțare) și cererea pentru creșterea calității și a eficienței (B. Johnstone et al., 1998). Contribuția cheie a învățământului superior în spațiul performanței economice este la nivelul promovării inovației, afirmă P. Arbo (2007), în sensul în care „capitalul cunoașterii” a devenit foarte important pentru productivitatea economică.

Universitățile secolului XXI sunt spații pe care actorii globali, naționali și locali le „traversează” pentru a-și atinge finalitățile, în contextul unor relaționări clare dintre inovație și formare, formare și guvernare, dezvoltare sustenabilă și cercetare/formare. În acest sens, ele pot fi privite ca integratori locali ai orientărilor politicilor naționale, în beneficiul dezvoltării regionale, ca spațiul al intersecției: politicilor de dezvoltare teritorială, a politicilor în domeniul științei și tehnologiei, a politicilor în domeniul competitivității industriale, a politicilor de la nivelul pieței muncii (P. Arbo, 2007). Nu mai putem vorbi astăzi de un sistem național de instruire care să nu fie racordat din perspectivă instituțională și procesuală, la liniile de evoluție din plan mondial. O astfel de articulare nu înseamnă acceptarea unei paradigme singulare printr-un proces de „topire a polivalențelor” ci ne trimit cu gândul mai degrabă la creionarea unui spațiu „unitar și plural, asemănător și diferit” deopotrivă prin funcționalitatea globală particularizată la „scară comunitară” (C. Cucos, N.L. Popa, 2009). Dezvoltarea politicilor educaționale trebuie să ia în considerare toate aceste dimensiuni pentru a avansa o sumă de răspunsuri funcționale la nevoile sociale.

Universitățile, ca de altfel întreaga lume modernă trebuie să reflecte diversitatea socială și complexitatea diviziunii muncii și, sub implicațiile politicilor publice (aflate sub influența structurilor de tip interguvernamental și transnațional), trebuie să facă dovada asumării unor misiuni multiple pentru a consolida diversitatea sistemică, determinată de:

creșterea eterogenității sociale, complexitatea economică, varietatea culturală și standardele crescute ale opțiunilor individuale. Ele capătă din ce în ce mai multă independență față de statele –națiune pe măsură ce intră în competiție de piață, în contextul mediului global și își stabilesc propriile finalități în plan organizațional, își dezvoltă nișe de piață particulare, își dimensionează curriculumul în manieră proprie (R. King, 2009).

Conturarea misiunii instituției de învățământ superior s-a realizat în planul continuității evoluției sale istorice, pornind de la perspective umaniste și enciclopedice cu valențe universaliste (P. Arbo, 2007), până la modelul actual al „universității antreprenoriale”.

Funcțiile universității s-au polarizat în spațiul unor termeni cheie ca: formare, cercetare, dezvoltare, internaționalizare, competență, eficiență, calitate, reclamând transformarea instituției într-un partener activ în spațiul structurilor sociale și conferind misiunii educaționale un caracter regional. Asistăm astfel la o multiplicare a funcțiilor universității și la o deplasare de accente: acumularea cunoașterii se realizează predominant sub semnul validării utilității în exersarea unei activități profesionale și producerea cunoașterii „scapă” de monopolul spațiului academic, acesta fiind orientat, în condițiile funcționării mecanismelor de piață, spre procesul de capitalizare a cunoașterii.

Teoriile contemporane de sociologia cunoașterii propun înlocuirea conceptului de „cunoaștere” cu cel de „cultură” prin semnificațiile sociale pe care le dobândește cunoașterea, contribuind la desemnarea de noi realități și generarea de practici sociale, afirmă E.D.McCarthy (2005). Experiența umană se constituie, susține autorul, atât la nivelul conținutului cât și în planul manierei de conceptualizare astfel încât cunoașterea se construiește în mod cultural în forma limbajelor, a credințelor, a normelor, a valorilor și a perspectivelor asupra lumii .

Articularea misiunii instituției de învățământ superior cu noua semnificativă a cunoașterii și a implicațiilor sale în plan economic și social, cu raportul cunoaștere – cultură și structurarea perspectivei cunoaștere-diversitate culturală oferă o nouă semnificație „arhitecturii” învățământului superior, accentuând dimensiunea pluralistă și perspectiva de generare și împărtășire a semnificațiilor într-un context interacțional echitabil reprezentat de diversitatea formelor și a expresiilor culturale.

Bibliografie

- Altbach, P. G. (1998). *Comparative Higher Education. Knowledge, the University and Development*. London, England: Ablex Publishing Corporation.
- Arbo, P. (2007). *Understanding the Regional Contribution of Higher Education Institutions: A literature Review*. OECD Education Working Papers, No.9, <http://www.oecd.org/publications>.
- Betz, D. (2008). „International education and strategic partnerships- a key to succes”, în Al- Hawaj, Etali& Twiyell (eds.), *Higher Education in the Twenty- First Century: Issues and Challenges*, Taylor & Francis Group, London, 3-8.
- Bleiklie, I., Byrkjeflot, H. (2002). „Changing knowledge regimes: Universities in a new research environment”. *Higher Education*, 44, 519-532. Netherlands: Kluwer Academic Publishers.
- Chatterton, P., & Goddard, J. (2000). „The response of Higher Educationa Institution to Regional Needs”. *European Journal of Education*, 35(4).
- Cucoş, C., Popa, N. L. (2009). Educația în societatea cunoașterii: globalizare, internaționalizare, informatizare. In C. Cucoş (coord.), *Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice*, Editura Polirom, Iași, 31-64.
- Johnstone, B., Arora, A., Experton, W. (1998). „The financing and management of higher education. A status report on worldwide reforms”, Presentation at the UNESCO World Conference on Higher Education, Paris, 5-9 October, <http://www.fel-web.org/fel/bologna/noabologna.es/bancomundial.pdf>
- Cullinford, C. (2004). The future- Is Sustainability Sustainable?. In J. Blewitt și C. Cullinford (Eds.), *The Sustainability Curriculum. Facing the Challenge in Higher Education*, Cromwell Press Ltd., London, 245-252.
- Engwall, L. (2008). Minerva and the media: universities protecting and promoting themselves. In C. Mazza, P. Quattrone, A. Riccaboni, *European Universities in Transition. Issues, Models, Cases*, Published by Edward Elgar Publishing Ltd., 17-30.
- Etzkowitz, H., Webster, A., Gebhardt, C., Cantisano- Terra, B.R. (2000). The future of the university and the university of the future: evolution of ivory tower to entrepreneurial paradigm. *Research Policy* 29, Elsevier, 313- 330.
- Georgescu, D. (2006). Curriculum Philosophies for the 21st Century: What is Old and What is New? In Al. Crișan (ed.), *Policies, practices and networking for changes*, Editura Humanitas Educațional, București, 79-96.

- King, R. (2009). *Governing Universities Globally. Organizations, Regulation and Rankings*. Published by Edward Elgar Publishing Ltd, Cheltenham, UK Knight, Jane (1999), „Internationalisation of Higher Education”, in *Quality and Internationalisation in Higher Education*, OECD, 13-28.
- Land, R. (2004). *Educational Development. Discourse, Identity and Practice*. Glasgow: Society for Research into Higher Education & Open University Press.
- Mazza, C., Quattrone, P., Riccaboni, A. (2008). Found in translation? The persistence of the university as institution. In C. Mazza, P. Quattrone, A. Riccaboni, *European Universities in Transition. Issues, Models, Cases*, Published by Edward Elgar Publishing Ltd., 2-16.
- McCarthy, E. D. (2005). *Knowledge as Culture. The new sociology of knowledge*. Taylor and Francis e- Library.
- Mowery, D. C., Sampat, B. N. (2005). *Universities in national innovation systems*, www.vwl.unimannheim.de/stahl/!van/fss07/Literature/05_Universities/MS_uninis_WP.pdf
- Peters, M. (2001). National education policy and constructions of the „knowledge economy”: towards a critique. *Journal of Educational Enquiry*, 2(1).
- Vaira, M. (2004). Globalisation and Higher Education organizational change: A framework for analysis. *Higher Education*, 48, Kluwer Academic Publishers, 483-510.